

Right to challenge

Plan van aanpak
experimenteerperiode

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Doel, definitie en uitgangspunten RtC	5
3. Welke stappen worden doorlopen?	7
4. Hoe gaan we het doen?	11
5. Hoe nemen we de organisatie mee?	15
6. Wat zijn de randvoorwaarden?	17
7. Wat zijn de ervaringen tot zover?	19

Hoofdstuk 1

Inleiding

Aanleiding

Right to Challenge (RtC) is voor het eerst genoemd in het coalitieakkoord 2014-2018: Volle kracht vooruit. Het cluster Dienstverlening heeft de opdracht gekregen RtC verder uit te werken. Na het aantreden van het nieuwe college is een startnotitie geschreven waarin ruime kaders zijn opgesteld voor de uitvoering. Op 16 juni 2015 heeft het college de startnotitie Right to Challenge op zijn Rotterdams vastgesteld. Op dezelfde dag stelde de gemeente het e-mailadres om challenges in te dienen open: righttochallenge@rotterdam.nl.

Tevens is een brede gemeentelijke projectgroep met vertegenwoordigers uit de gebieden (Noord, Delfshaven, Charlois, Hoogvliet, Overschie en Prins Alexander) en de clusters (Maatschappelijke ontwikkeling, Stadsontwikkeling, Stadsbeheer, Dienstverlening en Bestuursdienst) gestart met het maken van het voorliggende plan van aanpak.

Bij het schrijven van dit uitvoeringsplan hebben wij gebruik gemaakt van de ervaringen die zijn opgedaan met de eerste challenges. Die kwamen binnen via righttochallenge@rotterdam.nl en het onderzoek naar RtC in de Wmo (zie kader).

In het plan van aanpak staat de werkwijze beschreven voor de experimenteerperiode van 1 juli 2015 tot 1 januari 2017, tot aan de opzet van de definitieve aanpak. Na de experimenteerperiode vindt een evaluatie plaats en wordt de definitieve Rotterdamse RtC-aanpak opgesteld.

RtC in de Wmo

Begin 2015 is de vernieuwde Wet maatschappelijke ondersteuning van kracht geworden. Hierin is de organisatie van burgerparticipatie als mogelijkheid om bewoners te betrekken opgenomen. Wethouder De Jonge (onderwijs, jeugd en zorg) heeft het initiatief genomen om binnen zijn portefeuille als vorm van burgerparticipatie een proef Right to Challenge te starten. Met de proefchallenge wordt aan de hand van drie sociale initiatieven gezamenlijk verkend hoe aan RtC, zoals verwoord in het coalitieakkoord en als vorm van burgerparticipatie in de Wmo, vormgegeven kan worden.

Het rapport Zo kén het ook van de Makers van Rotterdam staat op www.rotterdam.nl.

Hoofdstuk 2

Doel, definitie en uitgangspunten RtC

Right to Challenge geeft Rotterdammers de mogelijkheid beheer en andere taken van de gemeente over te nemen. Het doel van RtC is meer zeggenschap geven aan de Rotterdammers. Of zoals in het collegeakkoord staat: Rotterdam is van de Rotterdammers.

Definitie RtC

De huidige Rotterdamse definitie voor RtC is:
Een buurt of wijk krijgt het recht om de gemeente uit te dagen met het overnemen van lokale voorzieningen en taken wanneer zij denken het zelf anders en beter te kunnen organiseren.

Juridische basis

RtC wordt genoemd in het college-werkprogramma, waarin het college aangeeft participatie te ondersteunen en Rotterdammers uitnodigt actief te worden. Er is geen plicht geformuleerd dat het college participatievoorstellen moet honoreren. Het blijft aan de vakinhoudelijke wethouders hoe zij omgaan met participatievoorstellen die hun portefeuille en taken betreffen.

Criteria RtC

Bij de Rotterdamse RtC gaat het om:

- **huidige, lokale** voorzieningen. Of **gemeentelijke taken**. Cruciaal is dat het gaat om taken die de overheid op dit moment uitvoert. Het gaat dus niet om nieuwe taken of voorzieningen, of om taken waarvan de gemeente, onder andere vanwege bezuinigingen, heeft besloten deze niet meer uit te voeren
- alle taken en lokale voorzieningen komen in aanmerking, uitgezonderd degene die exclusief zijn voorbehouden aan de overheid, zoals strafvervolgning of het werk van de hulpdiensten
- het project (de challenge of het initiatief) wordt gedragen door de buurt of wijk. Het creëren en onderhouden van **draagvlak** is de verantwoordelijkheid van de initiatiefnemers
- het project (de challenge of het initiatief) schaadt geen andere bewoners
- het initiatief moet in de uitvoering (**minstens**) **net zo effectief zijn als de gemeentelijke uitvoering** en moet daarnaast **een maatschappelijke meerwaarde** hebben voor de wijk of buurt
- de uitvoering bedraagt **niet meer dan de huidige kosten**. In de challenge wordt aangegeven hoeveel geld nodig is om de gemeentelijke taak over te nemen. Als het gevraagde bedrag hoger is dan het gemeentelijk budget, geven de initiatiefnemers aan waar de overige kosten uit gedekt worden. Dit kan ook een besparing zijn op een ander budget van de gemeente. Eventuele onderbesteding - geld dat wel is begroot maar niet wordt uitgegeven - komt ten goede aan de wijk. Hiervoor zoeken de initiatiefnemers in overleg met de wijk en gemeente een bestemming
- het initiatief voldoet aan de wettelijke eisen, bijvoorbeeld op het gebied van veiligheid en beheer

Criteria voor de initiatiefnemers:

- de initiatiefnemers beschikken over een rechtsvorm
- het initiatief komt **uit de buurt of wijk**. De initiatiefnemers zijn geworteld in de wijk
- De initiatiefnemers kunnen aannemelijk maken dat zij de prestatie kunnen leveren op basis van hun **kennis en ervaring**

Dit vraagt het van de gemeente:

- een open houding van ambtenaren, waarbij kennis gedeeld wordt en gedacht wordt vanuit kansen en mogelijkheden
- lef van de organisatie en politiek om te experimenteren, los te laten en uitzonderingen toe te staan
- capaciteit, zodat ambtenaren ook de ruimte hebben om zich in te zetten voor RtC

De periode van 1 juli 2015 tot en met 1 januari 2017 wordt gebruikt als experimenteerperiode om RtC vanuit de praktijk op te zetten met proefchallenges MO en overige challenges. Deze periode wordt afgesloten met een evaluatie. De gemeente gebruikt de opgedane ervaringen om het opgestelde kader bij te stellen. Vanuit de praktijk zal steeds duidelijker worden wat de gemeente uit handen kan geven en wat niet. In de experimenteerperiode bekijken we dit per challenge.

Hoofdstuk 3

Welke stappen worden doorlopen?

Hoe gaat Right to Challenge in zijn werk? Als een groep buurtbewoners of sociale ondernemers een challenge in wil dienen, hoe doen zij dat dan? Hieronder schetsen we een stappenplan, dat als leidraad dient voor de behandeling van binnengekomen challenges. Natuurlijk is elke challenge uniek en leveren we in de praktijk maatwerk.

1. Vaste contactpersoon

Als initiatiefnemers de gemeente op een van haar taken willen uitdagen met een plan, nemen zij contact op met de gemeente. Dit kan onder andere per e-mail: righttochallenge@rotterdam.nl. Komt de challenge binnen via een contactpersoon van de initiatiefnemers, dan wordt deze doorgeleid naar het Kennispunt Inspraak en Participatie. Van daaruit krijgen zij één contactambtenaar toegewezen binnen de gemeente (zie hoofdstuk 4 voor uitleg rol Kennispunt en contactambtenaar).

2. Open data

De contactambtenaar vraagt de informatie over het beschikbare budget en wat de gemeente daarvoor terugverwacht op bij de betreffende gemeentelijke afdelingen. Hij stelt deze informatie zo snel mogelijk beschikbaar. Mocht het uitzoekwerk vereisen, dan gelden de wettelijke termijnen die de gemeente hanteert voor subsidieaanvragen (SVR2015): afhandeling binnen acht weken, eenmalig te verlengen met twaalf weken.

3. Indienen challenge

Als initiatiefnemers op basis van de geleverde informatie besluiten de gemeente te challengen, maken zij dit formeel bekend. Bij het opstellen van de challenge maken zij - vanwege de eisen die aan een challenge worden gesteld gebruik van het format RtC. De challenge dienen zij per e-mail in via: righttochallenge@rotterdam.nl

4. Verkennend gesprek

De aanvraag komt binnen bij het Kennispunt Inspraak en Participatie. Het kennispunt neemt telefonisch contact op met de indieners voor het afstemmen van een datum voor het verkennende gesprek met de initiatiefnemers en de bij het onderwerp van de challenge betrokken ambtenaren. De betrokken ambtenaren bereiden dit gesprek gezamenlijk voor en stellen de agenda op. Het verkennende gesprek vindt plaats bij de gebiedsorganisatie onder voorzitterschap van de gebiedsdirecteur. Het kennispunt verzorgt de verslaglegging. Het gesprek wordt op basis van de volgende vragen voorbereid:

- wat wordt precies gechallenged?
- wat is de aanleiding?
- wat is de maatschappelijke meerwaarde van het initiatief?
- wat is het draagvlak voor de challenge in de wijk?
- welke expertise hebben de initiatiefnemers in huis?
- wie voert de taken nu uit?
- wat zijn de gemaakte afspraken over de uitvoering met de huidige uitvoerder?
- welke ruimte is aanwezig om de challenge aan te gaan?
- welke afspraken, procedures of anderszins staan het aangaan van een challenge in de weg?
- op welke manier kan hier een oplossing voor gevonden worden?
- wat verwachten de initiatiefnemers dat de gemeente nog blijft doen?

De maatschappelijke meerwaarde vormt een cruciaal onderdeel bij de beoordeling. Als initiatiefnemers alleen een andere partij willen inhuren, die de taak goedkoper kan uitvoeren, wordt de buurt of wijk hier niet beter van en ontbreekt de reden om een challenge aan te gaan. De informatie over de maatschappelijke meerwaarde wordt opgehaald via het verkennende gesprek, het ingevulde format RtC en ingevoerd in de tool RtC. Via deze tool worden de te verwachten maatschappelijke meerwaarde, doelmatigheid en effectiviteit in kaart gebracht. (zie hoofdstuk 4).

5. Advies Platform RtC

Uit het verkennende gesprek en het vooronderzoek blijkt of de initiatiefnemers de challenge door willen zetten en of, en onder welke voorwaarden, de gemeente de challenge kan aangaan. Het kennispunt legt de bevindingen en de uitkomsten van het vooronderzoek, de tool RtC en het verkennende gesprek voor aan het platform. Het platform gebruikt het kader RtC om een gemotiveerd advies op te stellen voor de betrokken vakwethouder(s) over het al dan niet accepteren van de challenge. Beoordeling vanuit het kader geschiedt aan de hand van de volgende vragen:

- betreft het een huidige gemeentelijke taak waarvoor geld op de begroting staat?
- kan het voor het huidige budget?
- zijn het geen exclusief aan de gemeente voorbehouden taken?
- beschikken de indieners over een rechtsvorm en zijn ze geworteld in het gebied?
- wordt het initiatief gedragen door de wijk?
- levert het initiatief een maatschappelijke meerwaarde voor de wijk?
- schaadt het initiatief geen andere bewoners?
- is het op basis van de kennis en ervaringen van de betrokken initiatiefnemers aannemelijk dat zij de prestatie kunnen leveren?

6. Toekenning vakinhoudelijke wethouder(s)

Het platform streeft naar een gezamenlijk advies. Het kan zijn dat de beleidsvisies te veel van elkaar verschillen, waardoor het platform niet tot overeenstemming komt over toekenning of afwijzing. In dit geval ontvangen de betrokken wethouders een notitie met de voor- en tegenargumenten. De uiteindelijke beslissing over toekenning of afwijzing wordt genomen door de vakinhoudelijke wethouders. De clusterdirecteur DV is namens de collegeleden gemandateerd om de brief, waarin de initiatiefnemer gemotiveerd uitsluitel krijgt over de beslissing, te ondertekenen. Bij afwijzing eindigt hier het traject.

7. Start samenwerking

Na een akkoord stelt de gemeente de juridische overeenkomst op (zie hoofdstuk 4), waarin de afspraken worden geformaliseerd over de kwaliteit, momenten van kwaliteitsmeting, behoud van draagvlak onder wijkbewoners, manier van samenwerken, duur van de samenwerking, verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid. Daarna worden taken overgedragen en gaat de samenwerking tussen de gemeente en de initiatiefnemers van start. Na honorering blijven ambtenaren, die vanuit hun functie bij de challenge betrokken zijn, het initiatief volgen en desgewenst faciliteren met kennis en ervaring. Daarbij monitoren zij of de initiatiefnemers de verwachtingen waarmaakt en of de gemeente voldoende ruimte biedt. Mocht dit niet het geval zijn, dan zoeken partijen gezamenlijk naar een oplossing.

Stappenplan RtC

Contactambtenaar

Initiatiefnemers die de gemeente willen challengen krijgen een vaste contactpersoon

Transparante begroting

Deze contactambtenaar voorziet de initiatiefnemers van gegevens over het beschikbare budget en wat de gemeente daarvoor terug verwacht.

Format RtC

De initiatiefnemers besluiten een challenge in te dienen. Dit doen zij via het format RtC.

Postbus RtC

Het ingevulde format RtC sturen ze naar:
righttochallenge@rotterdam.nl

← **Geen challenge**, bekeken wordt of het initiatief op een andere manier gerealiseerd kan worden.

Verkennd gesprek

Na ontvangst plant het Kennispunt Inspraak en Participatie een verkennend gesprek met de initiatiefnemers en de bij het onderwerp van de challenge betrokken ambtenaren. In het verkennende gesprek worden de mogelijkheden voor het aangaan van de challenge besproken.

Wel een challenge

Na het verkennende gesprek wordt de tool, die de te verwachten maatschappelijke meerwaarde, doelmatigheid en legitimiteit meet, ingevuld door het kennispunt.

Platform RtC

Met de uitkomsten van het verkennende gesprek en de tool RtC stelt het platform aan de hand van het kader RtC een advies op aan de vakwethouders.

← **Afwijzing**, de indieners ontvangen een brief met de motivatie van afwijzing.

Vakwethouders

De vakwethouders besluiten op basis van het advies van het Platform RtC over het wel of niet aangaan van de challenge.

Juridische overeenkomst

Na toekenning worden werkafspraken gemaakt met de indieners en stelt de gemeente een juridische overeenkomst op.

Hoofdstuk 4

Howe gaan we het doen?

Right to Challenge vormt een uitdaging voor de gemeente. We laten taken los en hevelen budget over. Dit vraagt een omslag in denken en een andere manier van werken van ambtenaren. Daarbij speelt de behoefte van Rotterdammers en initiatiefnemers een grote rol. Dit hoofdstuk besteedt aandacht aan wat nodig is om RtC goed op te zetten.

Open data

Een belangrijk aspect van RtC is het beschikbaar stellen van gemeentelijke data aan de bewoners. Bewoners kunnen namelijk alleen een challenge opstellen, als helder is welke kosten de gemeente maakt om een bepaalde taak uit te voeren. De kosten van een challenge mogen namelijk niet meer bedragen dan het huidige, beschikbare budget. De begroting van de gemeente is openbaar (www.begroting.rotterdam.nl), maar veel informatie is niet op wijk- of buurtniveau beschikbaar. Het beschikbaar stellen van deze informatie vraagt een grote inspanning, waar de gemeente in stappen naar toewerkt.

In de experimenteerperiode van RtC gaat de gemeente financiële informatie op maat beschikbaar stellen rond challenges. Op basis van de opgedane ervaringen in deze periode, gaat de gemeente financiële informatie over de meest gechallengeerde zaken openbaar maken. Naast het beschikbaar stellen van informatie over het besteedbare budget, geeft de gemeente ook informatie over andere zaken. Zo kunnen initiatiefnemers op www.rotterdam.nl/inkoopenaanbesteding informatie vinden over aanbestedingen en op www.wijkprofiel.rotterdam.nl informatie over wijken.

Contactambtenaar

Binnen de aanpak van RtC kiezen we voor een vaste contactpersoon. Hiermee voorkomen we dat challengers steeds opnieuw hun verhaal moeten vertellen. Afhankelijk van de challenge wordt gekeken welke ambtenaar hier vanuit zijn rol het meest voor in aanmerking komt. In veel gevallen zal - afhankelijk van de schaal van de

challenge - de gebiedsnetwerker (op het niveau van de buurt) of gebiedsmanager (op het niveau van de wijk) de contactambtenaar zijn.

Taken contactambtenaar:

- initiatiefnemers ondersteunen bij het scherp krijgen van de challenge en informeren over de eisen en procedure van RtC
- de benodigde informatie over het beschikbare budget en wat de gemeente daarvoor terugverwacht, beschikbaar stellen aan de initiatiefnemers
- contact onderhouden met de initiatiefnemers en deelnemen aan het verkennende gesprek
- de voortgang van de challenge volgen na toekenning

Interne handleiding RtC

Om het werk goed te kunnen uitvoeren, beschikken de contactambtenaren over een handleiding RtC. Daarmee kunnen zij aan de hand van praktijkvoorbeelden de werkwijze uitleggen en aandacht besteden aan het financiële en juridische kader. Daarnaast geeft de handleiding praktische tips over de voortgang en het managen van verwachtingen.

Kennispunt Inspraak en Participatie

Het kennispunt valt organisatorisch onder het cluster DV. Binnen het kennispunt houdt de projectleider RtC zich bezig met de organisatie en het proces van RtC. Zij vervult geen inhoudelijke rol en is niet betrokken bij de beoordeling van challenges.

Taken kennispunt:

- beheren postbus waar challenges binnenkomen
- de initiatiefnemers in contact brengen met de contactambtenaar, als zij elkaar nog niet gevonden hebben
- contact verzorgen tussen de indieners, de contactambtenaar en de gebiedsdirecteur voor het plannen van een verkennend gesprek
- het verkennende gesprek met de initiatiefnemers en het voorbereidende overleg met alle betrokken ambtenaren plannen
- verslagen maken van beide overleggen
- de uitkomsten van het verkennende gesprek rond de maatschappelijke meerwaarde, doelmatigheid en effectiviteit van het initiatief invoeren in de tool RtC (zie hieronder)
- de uitkomst van de tool samen met het verslag van het verkennende gesprek aanleveren aan het Platform RtC
- het vervoltraject van het advies via de concerndirecteur aan de wethouder DV coördineren en het besluit van de wethouders via de concerndirecteur DV versturen
- de voortgang van binnengekomen challenges bijhouden en het Platform RtC maandelijks voorzien van een update

Tool RtC

Om de te verwachten maatschappelijke meerwaarde, effectiviteit en doelmatigheid te meten, ontwikkelen we vanuit de werkgroep RtC onder begeleiding van het Instituut van Publieke Waarden een tool. Dit instrument levert aan de hand van vragen een denkraam voor het beoordelen van challenges. Maar het kan ook ingezet worden bij de beoordeling van andere maatschappelijke initiatieven.

Platform RtC

Een platform van gemeenteambtenaren en experts van buiten de gemeentelijke organisatie beoordeelt de RtC-aanvragen. De taken van het platform zijn:

- beoordelen van challenges
- opstellen advies aan de vakwethouders
- voortgang behandeling binnengekomen challenges volgen
- in geval van het vastlopen van challenges binnen de organisatie ingrijpen
- de opzet van RtC ondersteunen door experimenteerruimte te creëren, mogelijkheden en oplossingen aan te dragen en nieuwe vormen van samenwerken en loslaten te ondersteunen
- uitvoering van challenges op afstand volgen

RtC is een leerproces voor de gemeentelijke organisatie én de Rotterdamse samenleving. De samenstelling van het platform moet hierop worden ingericht. Het is dan ook van belang dat challenges niet alleen vanuit het gemeenteperspectief bekeken worden. Er moet daarvoor een stevige externe vertegenwoordiging zijn (drie personen) naast afdelingshoofden van clusters en (gebieds)directeuren. De directeuren van de clusters SO, SB, MO, W&I en directie Veiligheid wordt gevraagd om afdelingshoofden te mandateren om advies te geven over toekenning of afwijzing van challenges aan de vakinhoudelijke wethouders. De gemêleerde samenstelling van het platform zorgt voor een brede blik en voorkomt dat challenges slechts vanuit één perspectief beoordeeld worden.

Er is expliciet gekozen voor afdelingshoofden in plaats van directeuren, omdat zij dichterbij de interne processen van hun organisaties staan. Bovendien blijft er via de directies nog een escalatiestap over op het moment dat een vraagstuk niet oplosbaar lijkt. Voorzitter van het platform is de concerndirecteur DV, die eindverantwoordelijk is voor het RtC-proces. Bij elke challenge zal de gebiedsdirecteur van het betrokken gebied aansluiten, mits het een gebiedsgerichte challenge betreft. Daarnaast heeft elk cluster een vertegenwoordiger op het niveau van afdelingshoofd, die vanuit de directie gemandateerd is om het advies te geven.

Profielen

Voor het platform zijn de volgende profielen gekozen.

Algemeen:

- affiniteit met cultuurverandering
- open blik
- verbinder

Gemeentelijke afdelingshoofden:

- in staat zijn ruimte te vinden om challenges mogelijk te maken
- gezag binnen en buiten eigen cluster
- breed netwerk intern en extern
- ervaring met participatieprocessen

Externe experts:

- aantoonbare affiniteit met Rotterdam en verder mensen met een bepaalde expertise:
 - één wetenschapper, bij voorkeur verbonden aan EUR
 - één vrijdenker
 - één ondernemer

In overleg met de concerndirecteuren wordt besproken welk afdelingshoofd zij mandateren voor deelname aan het Platform RtC. In overleg met de gemandateerde afdelingshoofden wordt bepaald welke expertise van buiten nodig is. Op basis hiervan kiezen zij gezamenlijk drie externen voor deelname aan het platform RtC.

Mandatering platform

De directeuren van de clusters Stadsontwikkeling, Stadsbeheer, Maatschappelijke ontwikkeling, Werk en inkomen en directie Veiligheid hebben hun afgevaardigde afdelingshoofden gemandateerd om advies te geven over toekenning of afwijzing van challenges aan de vakinhoudelijke wethouders. De concerndirecteur DV heeft de bij de challenge betrokken gebiedsdirecteur gemandateerd. Als voorzitter is hij niet betrokken bij de inhoud.

Informatievoorziening platform

Het Platform RtC krijgt maandelijks van het kennispunt een overzicht van de stand van zaken van alle ingediende challenges.

Juridische overeenkomst

In de juridische overeenkomst of subsidiebeschikking staan duidelijke afspraken over de te leveren prestaties, de kwaliteitseisen en kwaliteitsmeting, de aansprakelijkheid, de af te leggen verantwoording door de initiatiefnemers en de beschikbare middelen vanuit de gemeente. Hierin staan ook afspraken over de momenten waarop de afgesproken prestaties op kwaliteit getoetst worden en de duur van de overdracht.

Inkoop en aanbestedingen

Indien sprake is van een overeenkomst van opdracht onder bezwarende titel moeten we rekening houden met het aanbestedingsrecht en ons inkoopbeleid. Bij de omgang met aanbestedingen zijn er drie opties:

- de taakuitvoering is al uitbesteed aan een andere partij. In overleg met deze partij kan onderzocht worden of deze bereid is een deel van de uitvoering af te staan vanwege een challenge. Casuïstiek moet worden bepaald onder welke voorwaarden de huidige opdrachtnemer de challenge kan accepteren. Indien de huidige opdrachtnemer niet bereid is in te gaan op het verzoek van de gemeente, moet de periode van de aanbestede opdracht worden afgewacht.
- de opdracht is nog niet verstrekt en de gemeente neemt de mogelijkheid van een toekomstige challenge mee in de opdracht
- de uitvoering wordt momenteel door de gemeente gedaan

Als het bedrag van de challenge de drempel voor enkelvoudige onderhandse aanbesteding van €15.000 overschrijdt, moet de gemeente formeel meervoudig aanbesteden. Zolang het bedrag onder de Europese drempel blijft, kan per geval bekeken worden of het mogelijk is om af te wijken van ons inkoopbeleid en de aanbestedingswet. Bij overschrijding van de Europese grens kijken we of we gebruik kunnen maken van de uitzonderingsgevallen van de aanbestedingsrichtlijn.

Evaluatie en monitor

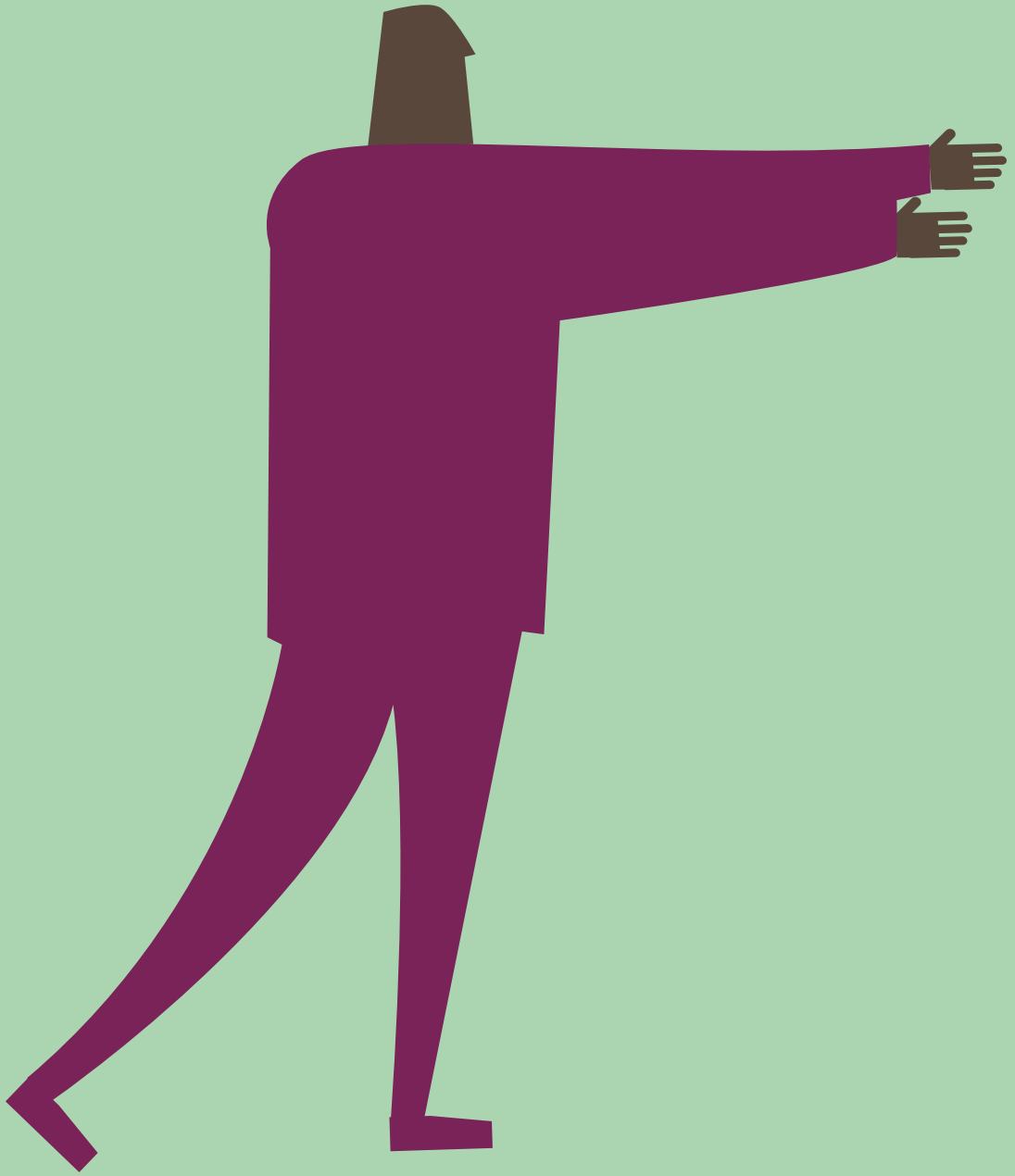
Bij de evaluatie van RtC bekijkt de gemeente Rotterdam kritisch hoe de processen daadwerkelijk zijn verlopen en in hoeverre resultaten zijn bereikt. Daarbij wordt naar de succesfactoren gekeken.

Wanneer is RtC een succes en zijn wij als gemeente tevreden?

- Als de samenwerking tussen initiatiefnemers en de gemeente goed verloopt
- Als de opgezette structuur binnen de gemeente bijdraagt aan het gezamenlijk creëren van RtC-mogelijkheden
- Als via challenges een aantal taken van de gemeente overgenomen wordt en dit de betrokkenheid en sociale cohesie in de deelnemende wijken of buurten versterkt
- Als door het overleg tussen Rotterdammers en ambtenaren het functioneren van de gemeente verbetert en de resultaten van de werkzaamheden tegemoet komen aan de wensen van de Rotterdammers (of ze nu overgenomen worden of niet)
- Als de kracht van wijken en buurten benut wordt en Rotterdammers actief hun eigen buurt of wijk gaan vormgeven
- Als de tevredenheid over het functioneren van de gemeente toeneemt

Het advies is om de evaluatie in gezamenlijkheid met een externe partij te doen (Platform 31, Radboud Engbersen of EUR), ondersteund door OBI. Dit omdat een externe partij het proces van RtC en de werkwijze van ambtenaren onafhankelijk kan beoordelen en vergelijkingen kan maken met andere gemeenten. In de evaluatie worden de proefchallenges op het gebied van zorg en welzijn meegenomen, ook al verschilt de insteek van dit traject op een aantal punten van het stedelijke RtC-traject. Zo vormen bij zorg en welzijn de gemeentelijke doelstellingen op het gebied van zorg en welzijn het uitgangspunt en vindt financiering vanuit het project plaats.

De challenges worden ook gemonitord (stand van zaken, eventuele vertraging en knelpunten) door het kennispunt in samenwerking met OBI. Daarbij wordt mede gebruik gemaakt van door Agora Europa in het kader van het project Maak de Buurtopgehaalde informatie over drie Rotterdamse challenges. Het project Maak de Buurt is bezig met een landelijk onderzoek naar bewonersinitiatieven.

Hoofdstuk 5

Hoe nemen we de organisatie mee?

Voor de opzet van Right to Challenge is het van belang de organisatie te betrekken en goed te informeren over de uitvoering. Dit hoofdstuk besteedt aandacht aan hoe we dat gaan doen en wat dit betekent voor de communicatie naar buiten.

Directieniveau

Het is van belang dat we de directie meenemen in het verdere proces van het uitzetten van RtC binnen onze organisatie. Daarbij verdienen het onderdeel Gebied en de clusters Stadsbeheer, Standsontwikkeling en Maatschappelijke ontwikkeling speciale aandacht, omdat op deze terreinen challenges binnenkomen en bij elke challenge een gebied betrokken is. De werkgroep RtC bezoekt directeuren en vertelt het verhaal van RtC. We gaan in op de eerste ervaringen, op welke thema's we nog meer challenges verwachten en wat het betekent voor de organisatie. **Per cluster moet een inschatting van de benodigde capaciteit gemaakt worden en moeten we aandacht besteden aan de houding van de te betrekken medewerkers.** Om dit goed in beeld te krijgen doorlopen we per cluster een voorbeeldchallenge. Op basis hiervan kan de organisatie zich verder voorbereiden op toekomstige challenges, medewerking organiseren en controleren of er voldoende capaciteit beschikbaar is voor de huidige challenges. Deze gesprekken op directieniveau zijn dus niet alleen een presentatie van RtC. Het is ook de plek waar we afspraken maken over commitment en het leveren van een bijdrage vanuit de verschillende organisatieonderdelen. De gemaakte afspraken leggen we vast en koppelen we terug aan de directeur DV. Die agendeert vervolgens het onderwerp in het voorjaar van 2016 in de concerndirectie.

Rest van de organisatie

Daarnaast bekijkt de werkgroep RtC welke andere organisatieonderdelen en functionarissen we - naast de directeuren - mee moeten nemen in deze experimenteerperiode. Op financieel en juridisch gebied

vraagt RtC de nodige inspanningen. Daarom is het belangrijk om de juristen en controllers die met RtC te maken krijgen, hierop voor te bereiden. Dit doen we door bij hun reguliere overleg aan te schuiven. Daarnaast wordt geïnterviewd bij welke andere overleggen we aansluiting moeten zoeken en welke ambtenaren belangrijk zijn om te betrekken. Vervolgens laten we ons uitnodigen en plannen we gesprekken.

Externe communicatie

In de eerste helft van 2016 zetten we breed in op externe communicatie over de vier democratische vernieuwingsinstrumenten. Dit zijn: Burgerjury, CityLab010, Gebiedsreferendum/digitale meningspeiling en RtC. De nadruk ligt op het informeren over de vier producten, zodat Rotterdammers weten welke instrumenten er zijn en welke ze waarvoor kunnen gebruiken. Een goede wegwijzer is hierbij heel belangrijk. Het van tevoren goed sturen, voorkomt problemen achteraf.

We gaan Rotterdammers stimuleren de gemeente te challengen. De communicatie met de stad over RtC gebeurt via de bestaande netwerken en contacten. De collega's in de wijken spelen hierbij een belangrijke rol. We communiceren met de Rotterdammers met aansprekende voorbeelden. Daarbij is de boodschap ook dat RtC zich in de experimenteerfase bevindt. De mensen die we willen bereiken, zijn de Rotterdammers die nu al actief zijn in de wijken.

Interne communicatie

Daarnaast is het belangrijk dat alle ambtenaren die in

aanraking komen met RtC, goed geïnformeerd zijn. Zodat zij weten wat RtC inhoudt, wanneer het ingezet kan worden en hoe het werkt. Aan het eind van de experimenteerperiode hebben we meer duidelijkheid over de definitieve vorm van RtC en maken we een factsheet met de werkwijze en spelregels.

Interne samenwerking

Het is belangrijk om een link te leggen met andere trajecten op het gebied van participatie en innovatie binnen de gemeente Rotterdam, zoals CityLab010, Opzoomer Mee, bewonersinitiatieven en de ervaringen van Stadsontwikkeling en Stadsbeheer met zelfbeheer. We kunnen kennis delen, van elkaar leren, waar nodig samen optrekken en elkaar versterken. Zo is een van de voorwaarden dat een challenge dezelfde kwaliteit levert als de gemeente. Bij het opstellen van het beoordelingskader RtC kunnen we gebruikmaken van het Handelingsperspectief voor burgerinitiatieven in de openbare ruimte, opgesteld door Stadsontwikkeling en Stadsbeheer.

Hoofdstuk 6

Wat zijn de randvoorwaarden?

Right to Challenge is een nieuwe manier van werken die niet altijd aansluit bij de manier waarop de gemeente is ingericht en haar werk nu doet. In dit hoofdstuk gaan we in op de juridische en financiële aspecten.

Juridische randvoorwaarden

De gemeente kan op een aantal manieren challenges aangaan. De gemeente kan kiezen voor een opdracht onder overeenkomst of een subsidie. Beide instrumenten hebben voor- en nadelen. Het voordeel van een subsidie is dat het geen winstoogmerk mag hebben. Daarmee sluit het instrument goed aan op de insteek van RtC.

Aansprakelijkheid opdracht onder overeenkomst

RtC leidt tot een verschuiving van risico's en verantwoordelijkheid. Als de gemeente als opdrachtgever handelt in het kader van RtC, is sprake van een tweezijdige rechtshandeling. Dat is een overeenkomst waarop het burgerlijk recht van toepassing is. De gemeente draagt de in de overeenkomst opgenomen activiteiten over. Met de overdracht van de te verrichten activiteit gaat in beginsel ook de verantwoordelijkheid van deze taak over. Voor de gemeente is het van belang om in de overeenkomst de taken, die aan de actieve Rotterdammers worden gegund, vergaand te specificeren. Daarmee wordt de verantwoordelijkheid van de uitvoerder duidelijker. Bij een dergelijke overeenkomst kan de gemeente ook vergaande eisen stellen aan de wederpartij. Bij aangegane challenges speelt de tevredenheid en het draagvlak onder buurtbewoners een belangrijke rol.

Doorgaans geldt dat als een uitvoerder niet aan de contractuele voorwaarden, die hij met de gemeente is overeengekomen, voldoet de gemeente hem daar privaatrechtelijk op kan aanspreken wegens een tekortkoming in de nakoming van de overeenkomst. Eventueel kan de gemeente bij de rechter nakoming of schadevergoeding vorderen. Wat betreft het zwaartepunt

van de aansprakelijkheid heeft de opdrachtrelatie een groot voordeel ten opzichte van een subsidierelatie, omdat daarbij minder pressiemiddelen voorhanden zijn. De vraag is echter of bij niet of onvoldoende nakomen van een challenge, de overheid wanprestatie of nakoming gaat vorderen. De uitkomst van het proces kan ook zijn dat de challenge onder goede bedoelingen mislukt is en dat de overheid de taak weer overneemt.

Aansprakelijkheid bij subsidies

Als de gemeente ervoor kiest om een challenge te subsidiëren, moet zij rekening houden met de beperkingen van dit instrument. In tegenstelling tot de overheidsopdracht is er bij de subsidierelatie sprake van een eenzijdige handeling, waarbij nakoming van de prestatie niet gevorderd kan worden. De gemeente kan wel verplichtingen opleggen, onder andere over de doelmatige besteding van subsidiegelden en een financiële verantwoording. Het niet leveren van de afgesproken prestaties kan alleen effect hebben op de hoogte van het vast te stellen subsidiebedrag. Dat kan minder of zelfs nihil zijn. Doordat nakoming niet gevorderd kan worden, blijft de verantwoordelijkheid voor de activiteit gedeeltelijk bij de gemeente. Dit betekent dat als deze activiteit niet goed wordt uitgevoerd, de gemeente eventuele (financiële) risico's draagt. Het is wenselijk om deze risico's voorafgaand aan de subsidiëring in kaart te brengen. Om de financiële risico's te verminderen, kan de gemeente besluiten de subsidie in tranches te verlenen. Na elke tranche kan de gemeente dan kijken of is voldaan aan de subsidievoorwaarden en of de subsidieontvanger nog in aanmerking komt voor de volgende tranche. Duidelijke (kwaliteits)afspraken en goede begeleiding

vanuit de gemeente kunnen daarnaast bijdragen aan de continuïteit van een gesubsidieerde challenge.

Financiële randvoorwaarden

Om de financiële kaders scherp te krijgen voor een juiste vergelijking van de kosten van ingediende challenges, is het noodzakelijk dat er financiële spelregels worden opgesteld. Met behulp van deze spelregels moet het voor iedereen duidelijk zijn welke kosten we moeten betrekken bij de beoordeling van de challenge en welk budget uiteindelijk overdraagbaar is. Om tot dergelijke spelregels te komen, is het voornemen om in het eerste kwartaal van 2016 twee à drie workshops te organiseren met business en financial controllers van elk cluster. In deze workshops gebruiken we een aantal ingediende challenges als praktijkvoorbeeld. Daarnaast willen we ook onderzoeken of het mogelijk is een methodiek te ontwikkelen, die helpt tot een goede kostenvergelijking te komen op basis van principe different costs for different purposes. Ofwel: welke kosten zijn voor welke situatie (lees: challenge) relevant.

Inkoopbeleid

Het beleid van de gemeente is erop gericht RtC te stimuleren en te faciliteren. Om dit te bewerkstelligen kan het voorkomen dat we in concrete gevallen afwijken van de aanbestedingswet (de gids proportionaliteit) en het eigen inkoopbeleid, bijvoorbeeld van de drempelbedragen. Zelfs in gevallen dat het aanbestedingsrecht niet (volledig) van toepassing is, moet de gemeente zich houden aan het eigen inkoopbeleid. In het inkoopbeleid moeten daarom uitzonderingsbepalingen worden opgenomen, die de belangrijke criteria voor RtC vaststellen. In verband met de rechtmatigheidstoets is het wenselijk het huidige inkoopbeleid aan te passen. In de nota Inkoopbeleid staat: 'Zo kan het de voorkeur hebben een hogere prijs te betalen, als hiermee aantoonbaar een maatschappelijk doel is gediend (bijvoorbeeld werkgelegenheid of milieu).' Een vergelijkbare bepaling, of een algemene vrijstelling zou in deze nota moeten worden opgenomen in voor RtC. Bij afwijking van het standaardbeleid of de gids proportionaliteit, kunnen we dan verwijzen naar de aparte positie van challenges in het inkoopbeleid en het belang hiervan voor de gemeente. Mits voldoende gemotiveerd kunnen we een dergelijke afwijking op deze manier rechtvaardigen. Van belang is dat de gemeente challenges zo veel mogelijk aan de hand van één set maatstaven beoordeelt, zodat willekeur wordt voorkomen.

De vereisten van een van het inkoopbeleid vrijgestelde challenge zijn:

- a. een challenge moet op het gebied van kosten even efficiënt of efficiënter zijn dan de huidige situatie
- b. een challenge moet een maatschappelijke meerwaarde hebben
- c. het initiatief moet vanuit de bewoners komen. De initiatiefnemers zijn geworteld in de buurt of wijk
- d. er is draagvlak onder direct belanghebbenden
- e. initiatiefnemers organiseren participatie onder bewoners

Deze voorwaarden beogen uiteindelijk ook te waarborgen dat publiek geld doelmatig wordt besteed. Door de uitzondering van RtC op het standaardinkoopbeleid ook daadwerkelijk in het inkoopbeleid te verwerken, voorkomt de gemeente dat zij onrechtmatig handelt.

Hoofdstuk 7

Wat zijn de ervaringen tot zover?

De opdracht is om Right to Challenge vanuit de praktijk op te zetten. Terwijl een brede werkgroep van de gemeente op basis van het in juni 2015 vastgestelde kader een plan van aanpak aan het schrijven was, kwamen de eerste challenges binnen. De opgedane ervaringen met de eerste challenges zijn in de opzet van de uitvoering meegenomen.

Tot dusver zijn naast de drie proefchallenges op het gebied van zorg en welzijn (zie: Zo kén het ook van de Makers van Rotterdam op www.rotterdam.nl) vijf aanvragen ingediend. De eerste aanvraag betreft het maken van het inrichtingsplan van de Schepenstraat en de bewonersparticipatie daaromheen. Deze challenge liep voor op de werkzaamheden van de werkgroep RtC en heeft voor een deel zijn eigen weg gevolgd. De challenge is ontstaan omdat de Schepenstraat verzakt is en opgehoogd moet worden. Bij de presentatie van het voorontwerp voor een nieuwe inrichting door de gemeente, bleek dit niet te voldoen aan de wensen van de bewoners, omdat een groot aantal bomen verdwijnen. In de straat woont een aantal landschapsarchitecten, die besloten hebben een challenge in te dienen. Voorafgaande aan de challenge heeft de gebiedsorganisatie via een digitale meningspeiling aan de omwonenden gevraagd of zij het initiatief van de indieners ondersteunden. Meer dan vijftig procent heeft de meningspeiling ingevuld, waarvan meer dan negentig procent de initiatiefnemers steunt. Bij deze challenge is niet uitgegaan van het beschikbare budget op de gemeentelijke begroting (dat was al voor een deel vergeven), maar is gezocht naar een andere manier van financiering. De challenge is uitgemond in een nauwe samenwerking tussen de gemeente en de initiatiefnemers. Daarbij zijn de initiatiefnemers verantwoordelijk voor de participatie en het tekenen van het inrichtingsplan. De gemeente neemt de het ophogen van de riolering en de uitvoering voor haar rekening.

In twee gevallen werd een bestaand initiatief opgestuurd om te kijken of het een challenge kon worden. Het betrof het zwembad Pernis en de speeltuin Kralingseveer. De ingestuurde aanvraag van het zwembad Pernis betrof een bij de gebiedscommissie ingediend en toegekend bewonersinitiatief om te verkennen in hoeverre bewoners van Pernis bereid waren zich in te zetten voor behoud van het zwembad. Sport en Cultuur heeft aangegeven dat het initiatief meegenomen kan worden in een marktverkenning naar de mogelijkheden om het zwembad open te houden.

Speeltuinvereniging Kralingseveer heeft een eerder ingediende pilot zelfbeheer (betreft het jaarlijks en meerjaarlijks onderhoud van de speeltuin) ingestuurd naar de postbus RtC. Met de indiener en betrokken ambtenaren heeft een verkennend gesprek plaatsgevonden. Naast de aanvraag van de speeltuinvereniging Kralingseveer heeft de Stichting Samenwerkende IJsselmondse Speeltuinen (SIJS) een aanvraag ingediend voor het beheer en meerjaarlijks onderhoud van acht speeltuinen in IJsselmonde. Het verkennende gesprek heeft plaatsgevonden. Vanwege de complexiteit van de aanvraag heeft ook een tweede gesprek plaatsgevonden, waarin mogelijke scenario's besproken zijn. De clusters MO en SO hebben ten aanzien van de twee challenges op het gebied van speeltuinen een gezamenlijk advies opgesteld. Dit wordt gezamenlijk met de adviezen vanuit de betrokken gebieden (IJsselmonde en Prins Alexanderpolder) aangeboden aan de vakinhoudelijke wethouders.

De Vereniging Bedrijven Hordijk (VBH) heeft een challenge ingediend rond het parkeerbeheer op het bedrijventerrein Hordijk. Via de challenge willen de ondernemers het parkeerbeheer in eigen hand nemen door met parkeervergunningen te gaan werken en de handhaving zelf te regelen. Het verkennende gesprek heeft plaatsgevonden. Omdat de aanvraag nogal wat juridische haken en ogen heeft, is afgesproken dat zowel de gemeente als de initiatiefnemers de mogelijkheden verder verkennen. Een vervolgspraak is gepland. Op basis van de uitkomsten hiervan wordt het advies aan de vakinhoudelijke wethouders opgesteld.

Leerpunten en opvallende zaken uit de eerste ervaringen

De ingediende challenges verschillen van opzet. In veel gevallen ontbreekt informatie die volgens het RtC-kader noodzakelijk is voor een goede beoordeling. Om indieners te helpen bij het opstellen van een challenge en te zorgen dat we de juiste informatie krijgen, wordt een format RtC ontwikkeld. De meeste challenges worden geboren uit onvrede over het werk van de gemeente. Speeltuinenverenigingen die vinden dat reparaties te lang op zich laten wachten en meer invloed willen op de inkoop van speeltoestellen, een al jaren durende parkeeroverlast op een bedrijventerrein door bezoekers van een nabijgelegen ziekenhuis en een inrichtingsplan van de gemeente dat geen rekening houdt met het belang dat de omwonenden aan de aanwezige bomen hechten. RtC geeft Rotterdammers de mogelijkheid hun onvrede over het werk van de gemeente niet alleen te uiten, maar ook met eigen oplossingen te komen.

Uit de interne voorbereiding en de verkennende gesprekken blijkt dat er verschillen kunnen bestaan tussen de manier waarop ambtenaren vanuit de betrokken clusters en gebieden naar de mogelijkheden kijken om de challenge aan te gaan. Doordat zij soms vanuit verschillende visies en opdrachten werken, kunnen ze van mening verschillen. De challenges hebben impact op de gemeentelijke werkwijze, financiering en organisatie. Door de beslissing over het wel of niet aangaan van een challenge op wethoudersniveau te leggen, voorkomen we dat initiatiefaanvragen worden vertraagd omdat het de ambtelijke organisatie niet lukt om tot een eensluidend oordeel te komen. Want dat is natuurlijk wel het streven.

